

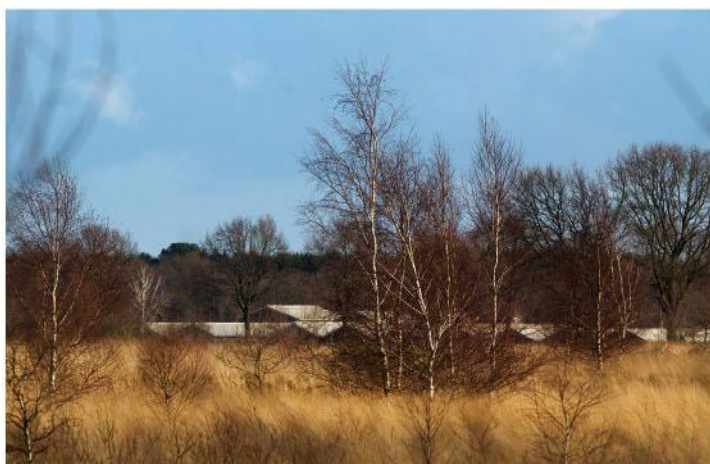

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Optimalisatie waterberging De Onlanden Drenthe

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport en de aanvulling daarop

22 juli 2025 / projectnummer: 3640

1 Advies over het MER en de aanvulling in het kort

Het waterschap Noorderzijlvest wil de capaciteit van de waterberging van De Onlanden vergroten, waardoor 5,2 miljoen m³ extra water kan worden vastgehouden. Het gebied De Onlanden ligt in Drenthe, tegen de grens met Groningen (zie figuur 1), en is begin deze eeuw ingericht voor de berging van water in combinatie met moerasnatuur. Klimaatverandering, aangepaste veiligheidsnormen en bodemdaling door gaswinning vragen meer maatregelen om wateroverlast in bewoonde gebieden in de toekomst tegen te gaan. Voor het besluit over de vergroting van de waterbergingscapaciteit is een milieueffectrapport (MER) opgesteld. Dit rapport is naar aanleiding van een eerder advies van de Commissie aangevuld.¹ De provincie Drenthe heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage (Commissie) gevraagd te adviseren over de juistheid en de volledigheid van het MER en de aanvulling tezamen.

Wat staat in het MER en de aanvulling?

In het MER zijn drie alternatieven onderzocht die allemaal het doel bereiken van het vergroten van de bergingscapaciteit van het gebied met 5,2 miljoen m³ extra water. Alternatief 'Droge Voeten 2050' kan worden gezien als het basisalternatief. De andere twee alternatieven zijn vooral ontwikkeld vanwege de wens om de natuur in het gebied te ontzien, of zelfs te verbeteren. In deze alternatieven wordt de peilscheiding² verplaatst ten opzichte van het Alternatief Droge Voeten 2050. Het voorkeursalternatief (VKA) komt overeen met het 'Optimaal natuuralternatief', ook wel de 'Hooiwegvariant' genoemd.³

Omdat het verleggen van de peilscheiding mogelijk negatieve effecten heeft op archeologische monumenten wordt deze met het projectbesluit nog niet rechtstreeks mogelijk gemaakt, maar is een uitwerkingsbesluit nodig. Het VKA minus het verleggen van de peilscheiding en de slenk wordt in het MER VKA- genoemd.

Het MER is ten opzichte van de eerder door de Commissie beoordeelde versie aangevuld op de volgende onderwerpen:

- De doelstelling van het project is verduidelijkt, met name ten aanzien van de relatie met archeologie en natuur.
- Ook is verduidelijkt hoe in het MER is omgegaan met de referentiesituatie.
- De informatie over archeologie is aangevuld en de effectbeoordeling is aangepast.
- Er is een toelichting opgenomen op de inventarisatie van vogelsoorten en de bronnen die daarbij zijn gebruikt, op de effecten op de vogelsoort het paapje en op het ontwerp van de vluchtheuvels voor kleine zoogdieren en insecten.

Wat is het advies van de Commissie?

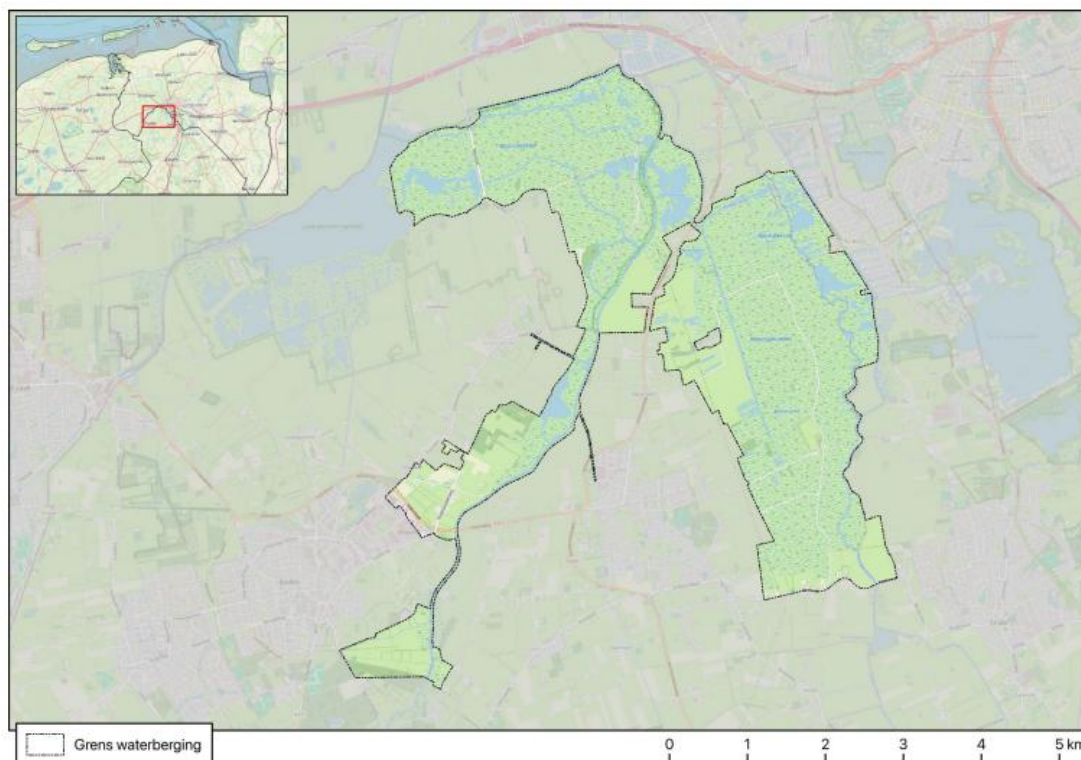
De Commissie is van oordeel dat het MER en de aanvulling tezamen de essentiële informatie bevatten om een besluit te kunnen nemen over het project.

¹ Antea Group. 23 mei 2025. *Aanvulling MER Onlanden*.

² De peilscheiding tussen het -0,70 meter NAP-gebied en het -0,50 meter NAP-gebied wordt verlegd, waardoor een groter gebied een waterpeil heeft van -0,50 meter NAP.

³ Wel bevat het VKA enkele optimalisaties ten opzichte van de Hooiwegvariant.

In hoofdstuk 2 licht de Commissie haar oordeel toe en geeft ze aandachtspunten voor het vervolgtraject.

Figuur 1: Waterberging De Onlanden (bron: Deelrapport Natuur).

Aanleiding MER

Waterschap Noorderzijlvest is initiatiefnemer voor de optimalisatie van de waterberging van De Onlanden. Het project is één van de maatregelen uit het project 'Droge Voeten 2050' van de drie noordelijke waterschappen om wateroverlast tot 2050 te voorkomen. Voor het project stellen Gedeputeerde Staten van Drenthe een projectbesluit vast. Dat projectbesluit geldt als omgevingsvergunning voor verschillende omgevingsplanactiviteiten, voor de wateractiviteit en de flora- en fauna-activiteit.

Op grond van bijlage V bij het Omgevingsbesluit (categorie K4) is een omgevingsvergunning voor een wateractiviteit voor werken ter beperking van overstromingen mer-beoordelingsplichtig. De provincie en het waterschap hebben de stap van mer-beoordeling overgeslagen en direct een project-MER opgesteld.

Rol van de Commissie

De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag – in dit geval Gedeputeerde Staten van Drenthe – besluit over het projectbesluit.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. De projectstukken die bij het advies zijn gebruikt staan op de website. Deze zijn te vinden door nummer 3640 op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Toelichting op het advies

In dit hoofdstuk licht de Commissie haar oordeel toe. In de tekst wordt ook een aantal aanbevelingen gedaan. Deze zijn bedoeld om de kwaliteit van de besluitvorming, nu en in de toekomst, te verbeteren.

2.1 Doel van het project, randvoorwaarden en onderbouwing VKA

In haar eerdere advies over het MER vroeg de Commissie de noodzaak van het verleggen van de peilscheiding en het aanleggen van de slenk als natuurmaatregelen te onderbouwen in de context van het doel van het project. De aanvulling licht toe dat het realiseren van een 'plus op de natuur' geen doel is van het project. Wel is het in algemene zin belangrijk dat het Natuurnetwerk Nederland (NNN)-gebied De Onlanden voldoet aan de vastgestelde natuurdoelen. Daarom zijn bij de afweging van het voorkeursalternatief (VKA) de effecten op natuur zwaarder mee gewogen dan effecten op andere milieuthema's, zo staat in de aanvulling. Op grond van de gestelde randvoorwaarden is een alternatief dat nadelige gevolgen heeft op archeologie echter uitgesloten. Uit de aanvulling blijkt dat de peilverhoging in het Eelderdiep – die positieve effecten zou hebben op natuur – niet wordt gerealiseerd als deze een negatief effect heeft op archeologie. Volgens de aanvulling zal dit in het MER worden verduidelijkt.

De Commissie kan de toelichting in de aanvulling volgen en is van oordeel dat dit onderwerp voldoende is uitgewerkt.

2.2 Referentiesituatie en zichtjaar

In het MER worden zowel 2050 als 2025 als zichtjaar genoemd. Het was daarbij niet duidelijk welke referentiesituatie was gebruikt bij het bepalen van de effecten. Omdat daardoor ook niet was na te gaan of de effectbeoordeling juist was, adviseerde de Commissie het MER op dit punt aan te vullen.

De aanvulling bevat een toelichting op de keuzes over de referentiesituatie en het zichtjaar. Deze verduidelijking wordt onderdeel van het MER onder paragraaf 4.1. De nieuwe tekst licht toe dat 2025 het jaar is waarvoor moest worden vastgesteld dat het maatregelenpakket 'Droge Voeten' aan de veiligheidsnormen in de boezem voldoet. Het zichtjaar 2050 diende om te toetsen of deze maatregelen 'no regret' zijn. De betekenis van 'no regret' is dat de maatregelen geen negatieve effecten hebben op de waterveiligheid in de toekomst.

Net als in het MER stelt de aanvulling dat door de effecten voor 2025 in beeld te brengen, wordt gekozen voor een worst case benadering. De redenering is dat, zonder inzet van de extra waterberging, de oppervlaktewaterstanden in het gebied door klimaatverandering in 2050 hoger zullen zijn dan in 2025. Het verschil in waterstand tijdens een bergingsperiode tussen de plansituatie en de referentiesituatie is dus groter in 2025 dan in 2050. Hiermee brengt de situatie in 2025 inderdaad een groter milieueffect in beeld dan het zichtjaar 2050.

Met de aanvulling is de uitleg over de gehanteerde referentiesituatie en het zichtjaar beter navolgbaar. De Commissie constateert dat het MER op dit punt voldoende informatie bevat om een besluit te kunnen nemen over het project.

2.3 Archeologische waarden

De Commissie adviseerde de conclusies en uitgangspunten in het MER op het gebied van archeologie aan te laten sluiten op de informatie in het ontwerp-projectbesluit. Hoofdstuk 4 van de aanvulling gaat in op archeologie. De Commissie constateert dat de aanvulling ten aanzien van de in haar eerdere advies genoemde punten voldoende informatie bevat om een besluit over het project te kunnen nemen.

De Commissie ondersteunt de aanpassing in de aanvulling dat alle verwijzingen naar de mogelijkheid van ex situ behoud (opgraven) uit de beschrijving van het VKA- worden geschrapt. Op die manier voldoet het VKA- aan de randvoorwaarde dat het project geen negatieve effecten mag hebben op archeologische objecten.⁴ Dit heeft betrekking op zowel het rijksmonument, als op alle gebieden met een archeologische verwachting waarvoor gemeentelijk beleid geldt.

De Commissie heeft verder nog een aantal aanbevelingen voor vervolgbesluiten (uitwerkingsbesluit en omgevingsvergunning) en de uitvoering van het project.

De slenk

In het gebied waar het doel is een slenk te realiseren is aanvullend archeologisch onderzoek⁵ uitgevoerd. Daaruit blijkt volgens de aanvulling dat op een aantal plekken middeleeuwse huisterpen zijn aangetroffen, naast de al bekende vindplaatsen. De terpen vormen bij elkaar een ensemble in een landschappelijke setting (wegen, erven, velden). Het bekende deel van het ensemble is al aangewezen als rijksmonument. De Commissie beveelt de provincie daarom aan in overleg te gaan met de gemeente⁶ en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) om de nieuw aangetroffen onderdelen van het ensemble onderdeel te maken van het rijksmonument. Dat betekent dat waar nodig de contouren van het rijksmonument moeten worden geactualiseerd en eventueel andere maatregelen moeten worden genomen in het kader van de archeologische monumentenzorg.

In de aanvulling staat dat de slenk aangelegd kan worden via een omlegging waardoor de archeologische vindplaatsen ontzien worden. Uit het aanvullend archeologisch onderzoek blijkt echter dat voordat de omgelegde slenk kan worden gerealiseerd, aanvullend archeologisch onderzoek nodig is. De omleggingslocaties zijn daarmee nog niet vrij. De Commissie beveelt aan de planinpassing onderdeel te maken van het overleg met de RCE en de gemeente. Ook eventuele negatieve effecten in de gebruiksfase – bijvoorbeeld door rietgroei – kunnen in dat overleg worden meegenomen.

⁴ Dit heeft betrekking op zowel het rijksmonument, als op alle gebieden met een archeologische verwachting waarvoor gemeentelijk beleid geldt.

⁵ Antea. Februari 2025. *Inventariserend Veldonderzoek d.m.v. boringen Vluchtheuvels en Slenk te de Onlanden Peize gemeente Noorderveld.*

⁶ De gemeente is bevoegd gezag voor archeologie.

De te plaggen gebieden

Volgens de gemeentelijke planregels geldt een vrijstellingsgrens voor de bovengrond in gebieden met een archeologische verwachtingswaarde. Als de bovengrond echter verwijderd wordt ter hoogte van een archeologische vindplaats, moeten vervolgens maatregelen genomen worden (weer afdekken of opgraven). Omdat vanwege het project geen negatieve effecten mogen optreden is het van belang *vooraf* te weten waar archeologische objecten aanwezig zijn. Uit de aanvulling blijkt dat het voornemen is het afplaggen uit te voeren onder archeologische begeleiding. Dit betekent dat het doel is om *tijdens de uitvoering* zones met archeologische waarden te ontzien. Voor archeologische begeleiding kan alleen worden gekozen als inventariseren vooraf niet mogelijk is. Deze maatregel valt namelijk onder het protocol KNA-opgraven⁷ en kan leiden tot opschaling naar opgraven. In dit geval is het wél mogelijk een inventarisatie uit te voeren voordat met de uitvoeringswerkzaamheden wordt gestart. Om die reden beveelt de Commissie ten eerste aan voorafgaand aan de uitvoering een archeologische inventarisatie uit te voeren en op basis daarvan gebieden uit te sluiten voor afplaggen.

Watergang

In de aanvulling wordt erkend dat archeologische begeleiding bij de werkzaamheden aan de watergang moeilijk uitvoerbaar is omdat het te ontgraven gebied meteen onder water loopt. Voorgesteld wordt damwanden te slaan en het terrein voor onderzoek leeg te pompen om daarna maatregelen ter behoud te kunnen nemen. De Commissie verwacht dat deze maatregel niet proportioneel is en vindt de maatregel vanuit het oogpunt van het voorkomen van negatieve effecten ook niet logisch. De Commissie beveelt aan om voordat het besluit over de omgevingsvergunning voor het aanleggen van de watergang wordt genomen met het bevoegd gezag een werkbaar plan op te stellen. Ook hier geldt dat archeologische begeleiding alleen passend is als aangetoond is dat inventariseren vooraf niet mogelijk is.

2.4 Natuur: effecten van extra waterberging op flora en fauna

De Commissie adviseerde het MER aan te vullen met meer gedetailleerde informatie over de verspreiding en aanwezigheid van soorten. Dit geldt voor het gebied dat vanwege het project extra kan overstromen. Zij vroeg daarbij specifieke aandacht voor de vogelsoort het paapje. Uit de aanvulling blijkt dat de gegevens over de verspreiding van soorten niet uitsluitend zijn gebaseerd op de NDFF, maar op meerdere bronnen. Die bronnen zijn beschreven in de aanvulling. Ook laten de afbeeldingen in de aanvulling duidelijker zien welk deel van het leefgebied van het paapje door het project extra kan overstromen. Hoewel uit de kaarten niet duidelijk wordt hoeveel paapjes er een territorium hebben, is wel duidelijk dat het aandeel dat met een overstroming te maken kan krijgen beperkt is. De Commissie acht dit voldoende informatie om een besluit te kunnen nemen over het project.

⁷ Zie Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie – versie 4.2.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing

Toetsing door de Commissie

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep beoordeelt of het MER de benodigde milieu-informatie bevat en of deze juist is. Als er informatie ontbreekt of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij die essentieel vindt. Dat is het geval als aanvullende informatie in haar ogen kan leiden tot andere afwegingen. Dan adviseert de Commissie de ontbrekende of gecorrigeerde informatie alsnog beschikbaar te stellen, voordat het besluit wordt genomen. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep het gebied bezocht waar milieugevolgen kunnen optreden. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

mr. Lotte Geense (secretaris)

dr. Heleen van Londen

dr. Vincent Post

ir. Kees Slingerland (voorzitter)

drs. Jan van der Winden

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld

Projectbesluit.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor projecten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een milieueffect-rapport (MER) vereist zijn. Uit [Bijlage V van het Omgevingsbesluit](#) onder de Omgevingswet volgt om welke projecten het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om het project K4 'werken ter beperking van overstromingen'. Daarom is een project-MER opgesteld.

Bevoegd gezag besluit

Gedeputeerde Staten van Drenthe.

Initiatiefnemer besluit

Waterschap Noorderzijlvest.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

Het bevoegd gezag heeft de Commissie niet in de gelegenheid gesteld om zienswijzen en adviezen bij haar advies te betrekken.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3640](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage

A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e info@commissiemer.nl
w commissiemer.nl

